

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ ВАТ «ОЩАДБАНК» НА РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Проведено аналіз діяльності Ощадного банку на ринку банківських послуг порівняно з 10 найбільшими банками України за станом на 01.10.2010 року. Досліджено результати роботи Ощадбанку за 2009 рік і визначено напрямки стратегії його розвитку.

Ключові слова: Ощадбанк, загальні активи, пасиви, власний капітал, залучені кошти, зобов'язання, кредити, фінансовий результат, прибуток.

Об'єктивна необхідність проведення економічних реформ в Україні, подолання кризових явищ у виробничій та фінансовій сферах, забезпечення соціального захисту населення ставлять перед банківською системою завдання пошуку нових підходів до організації діяльності банківських установ, зокрема ВАТ «Державний ощадний банк України» (ВАТ «Ощадбанк»).

Проблеми функціонування банківської системи України висвітлені в працях вітчизняних учених, таких, як О. В. Дзюблюк, Б. С. Івасів, Б. Л. Луців, А. М. Мороз, М. І. Савлук, К. А. Срібна, В. І. Срібний та інших. Окремі аспекти діяльності та розвитку ВАТ «Ощадбанк» досліджені в працях В. Другова [11], Г. О. Пересацько [3], О. В. Радченко [3], Г. Ханаса [11]. Однак питання, пов'язані з функціонуванням ВАТ «Ощадбанк» в умовах фінансової кризи, фактично не досліджені.

Метою статті є аналіз та оцінка розвитку ВАТ «Ощадбанк», пошук шляхів покращення функціонування в сучасних умовах.

31 грудня 1991 року Ощадбанк зареєстровано в НБУ як самостійну банківську установу – «Державний спеціалізований комерційний ощадний банк України». Постановою Кабінету Міністрів України від 21 травня 1999 р. на виконання розпорядження Президента України від 20 травня 1999 р. Державний спеціалізований комерційний ощадний банк України перетворено у відкрите акціонерне товариство «Державний ощадний банк України» (ВАТ «Ощадбанк») [5, с. 3].

Ощадбанк – єдиний серед українських банків, який відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» має закріплену державну гарантію збереження вкладів громадян та їх видачі за першою вимогою.

Ощадбанк – установа з високою відповідальністю реалізації державних соціальних програм, активний учасник економічного та соціального розвитку кожного регіону і міста. ВАТ «Ощадбанк» – одна з найбільших фінансово-банківських установ в Україні. Одна з його основних стратегічних переваг – найбільша серед українських банків філійна мережа – понад 6000 по всій країні, де працює майже чверть банківського персоналу України. Це дає можливість банку обслуговувати клієнтів у будь-якому куточку нашої країни. Понад 6000

його установ виконують функції з виплати пенсій, соціальної допомоги, компенсаційних виплат громадянам, приймання комунальних платежів, надання повного спектру банківських та інших операцій [2; 5, с. 5].

Територіальна рівномірність розміщення установ Ощадбанку, на нашу думку, істотно впливає на розвиток економіки областей та України загалом.

Сьогодні послугами банку користуються всі категорії населення, що зумовлює провідну позицію банку на ринку роздрібних банківських послуг України. Банк зосереджує свої зусилля на створенні сприятливих та вигідних умов обслуговування корпоративних клієнтів.

Стратегія банку спрямована на максимальний розвиток бази клієнтів, розширенні переліку послуг, збільшенні присутності на ринку банківських продуктів та послуг.

ВАТ «Ощадбанк» пропонує своїм клієнтам як юридичним, так і фізичним особам, повний перелік банківських послуг, зокрема [2]:

- відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів;
- кредити на придбання житла, автомобілів, товарів тривалого користування;
- короткострокові та довгострокові кредити підприємствам, установам, організаціям;
- переказ грошових коштів у національній та іноземній валюті в Україні та за кордон з відкриттям та без відкриття рахунку;
- обслуговування і продаж чеків, векселів та інших платіжних інструментів;
- купівля-продаж банківських металів;
- розміщення коштів на депозитних рахунках;
- відкриття карткових рахунків та обслуговування банківських платіжних карток міжнародних платіжних систем MasterCard International і Visa International;
- відповідальне зберігання та надання в оренду сейфів для зберігання цінностей та документів;
- депозитарні послуги зберігача цінних паперів;
- перевезення валютних цінностей, інкасація коштів та інші.

На сьогодні у своїй роботі Ощадбанк керується спеціально розробленою Програмою розвитку на 2006 -

2010 роки. Це настановчий документ, що визначає стратегічні цілі, пріоритетні завдання та напрями розвитку Ощадбанку на період з 2006 до 2010 року, з урахуванням його ролі та значення для суспільства, а також досвіду з попередніх програм і змін [4].

Незважаючи на непрості економічні умови 2009-2010 років, ВАТ «Ощадбанк» вдалося вистояти та зміцнити свої позиції на ринку фінансових послуг. Ощадбанк був і залишається надійною опорою вітчизняної банківської системи, основою її стійкості та надійності, довіри, зміцнення і розвитку.

Протягом 2009-2010 років банк підтримував стабільну публічну репутацію. Так за результатами незалежних досліджень Інтернет – ресурсу «Економічна правда» Ощадбанк неодноразово було визнано лідером рейтингу надійності депозитних вкладів в українських банках. За рейтингом газети «Дело» Ощадбанк увійшов до двадцяти найбільш надійних банків в Україні та одержав найвищий рейтинг надійності за результатами дослідження журналу «Експерт». Щотижневик «Контракти» обрав саме Ощадбанк найбільш привабливим банком у 2009 році. Він став також переможцем Всеукраїнського рейтингового конкурсу за програмою «Лідери XXI століття» «Кращі підприємства України – 2009» [5, с. 5].

Як повідомило Міжнародне рейтингове агентство Moody's, підвищено прогноз рейтингу ВАТ «Ощадбанк» за довгостроковими депозитами у національній валюті та його боргового рейтингу (поточна оцінка «B2») з «негативного» до «стабільного».

Таке рішення прийнято у зв'язку зі стабілізацією

кредитного портфеля банку і зниження суверенних і квазісуверенних ризиків, що домінують у балансі кредитно-фінансової установи. Крім того, у повідомленні агентства наголошується на задовільному фінансовому результаті банку та стабілізації якості активів у другій половині 2010 року, що пов'язано із поліпшенням фінансового стану найбільших позичальників банку. Оцінку банку також підтримують його потужна ринкова позиція, найрозгалуженіша мережа установ в Україні та високий регулятивний капітал [2].

Незважаючи на кризовий стан банківського сектора України протягом 2009-2010 років, зусилля установ Ощадбанку були спрямовані на забезпечення ефективної діяльності, платоспроможності, підтримання ліквідності на необхідному рівні, своєчасне та якісне обслуговування клієнтів. За 2009-2010 роки банк забезпечив виконання встановлених фінансових цілей, працював прибутково і досяг позитивних результатів.

Ощадбанк стабільно працює в умовах постійної конкуренції на ринку банківських послуг та прагне бути сучасним конкурентоспроможним банком.

У 2009-2010 роках Ощадбанк посів найвищі сходинки банківського рейтингу за обсягом загальних активів, власного капіталу, залучення коштів, кредитів та заборгованості клієнтів і фінансового результату (прибутку).

У табл. 1 представлені банківські установи України з найбільшими обсягами загальних активів.

Таблиця 1. Банки України з найбільшим обсягом загальних активів станом на 01.10.2010 року [7, с. 42-43]

№ з/п	Найменування банку	Загальні активи, тис. грн.
1.	Приватбанк	104398412
2.	Укрексімбанк	68978278
3.	Ощадбанк	59505607
4.	Райффайзенбанк «Аваль»	55931952
5.	Укрсиббанк	43300992
6.	Укрсоцбанк	42948730
7.	ВТБ банк	30826219
8.	Промінвестбанк	28913755
9.	Альфа-банк	27142343
10.	ОТП банк	26203768

За даними табл. 1 можна зробити висновок, що за обсягом загальних активів лідером є Приватбанк 104398412 тис. грн., на другому місці державний банк Укрексімбанк з обсягом загальних активів 68978278 тис. грн. і третє місце посів Ощадбанк – 59505607 тис. грн.

За розміром кредитів та заборгованості клієнтів, які складають 90976931 тис. грн., а станом на 01.10.2010 року лідирує Приватбанк, За цим показником Ощадбанк посідає третє місце – 4509181 тис. грн. (табл. 2).

Активна діяльність Ощадбанку за 2009 рік характеризується значним кількісним зростанням. Активи Ощадбанку за 2009 рік зросли на 1844610 тис. грн. або на 3,2% і досягли 59926579 тис. грн. на 01.01.2010 року (табл. 3). Для структури активів Ощадбанку за 2009 рік характерне зростання частки більш дохідних активів – кредитів, наданих клієнтам, в 1,2 раза, обсяг яких на кінець звітного року склав 41732973 тис. грн. Частка цих кредитів зросла на 10,9% і склала 69,6% від обсягу активів. Це створювало умови

для економічного зростання та посилення позитивного впливу Ощадбанку на соціально-економічний розвиток областей та України в цілому.

Незважаючи на кризові явища на фінансовому ринку, Ощадбанк постійно підтримував ліквідність на достатньому рівні для забезпечення своєчасних розрахунків за дорученням клієнтів. Грошові кошти та еквіваленти зросли на 732159 тис. грн. або на 13,8% і за станом на 01.01.2010 року становили 6034358 тис. грн., а їх частка в активах Ощадбанку склала 10,1% (див. табл. 3).

Станом на 01.10.2010 року за розміром власного капіталу лідером є Укрексімбанк, власний капітал якого складає 17435072 тис. грн. Ощадбанк посів друге місце – 16615032 тис. грн. (табл. 4).

Станом на 01.11.2010 року за обсягами залучення коштів Ощадбанк посів четверте місце, в 2,2 раза поступаючись Приватбанку (табл. 5).

Структура пасивів Ощадбанку змінилась у бік зростання часток коштів клієнтів і власного капіталу,

Таблиця 2. Банки України з найбільшим обсягом кредитів та заборгованості клієнтів за станом на 01.10.2010 року [7, с. 42]

№ з/п	Найменування банку	Кредити та заборгованості клієнтів, тис. грн.
1.	Приватбанк	90976931
2.	Укрексімбанк	51963147
3.	Ощадбанк	4509181
4.	Райффайзенбанк «Аваль»	44910412
5.	Укрсиббанк	40984040
6.	Укрсоцбанк	38045579
7.	ВТБ банк	26206217
8.	Промінвестбанк	27146921
9.	Альфа-банк	24938349
10.	ОТП банк	23875619

Таблиця 3. Динаміка і структура активів ВАТ «Ощадбанк» за 2008-2009 роки [5, с. 56] (на кінець періоду)

Показники	2008 рік		2009 рік		Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
1. Грошові кошти та еквіваленти	5302199	9,1	6034358	10,1	+732159	1,0
2. Кошти в інших банках	376571	0,6	205244	0,3	-171327	-0,3
3. Кредити за заборгованість клієнтів	34248672	59,0	41732973	69,6	+7484301	+10,9
4. Цінні папери в портфелі банку на продаж	12059374	20,8	5888514	9,8	-6170860	-11,0
5. Цінні папери в портфелі банку на погашення	3811207	6,6	3273943	5,5	-537264	-1,1
6. Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	249	0	241375	0,4	+241126	+0,4
7. Основні засоби та нематеріальні активи	2114228	3,6	2162785	3,6	+48557	0
8. Інші фінансові активи	116478	0,2	206583	0,4	+90105	+0,2
9. Інші активи	52991	0,1	180804	0,3	+127813	+0,2
10. Усього активів	58081969	100,0	59926579	100,0	+1844610	0

Таблиця 4. Банки України з найбільшим обсягом власного капіталу за станом на 01.10.2010 року [7, с. 54-55]

№ з/п	Найменування банку	Усього власного капіталу, тис. грн.
1.	Укрексімбанк	11502264
2.	Ощадбанк	17435072
3.	Приватбанк	16615032
4.	Райффайзенбанк «Аваль»	6424003
5.	Укрсиббанк	3055298
6.	Укрсоцбанк	6067945
7.	ВТБ банк	2182530
8.	Промінвестбанк	4854554
9.	Альфа-банк	3101814
10.	ОТП банк	3045069

Таблиця 5. Банки України з найбільшим обсягом коштів юридичних і фізичних осіб за станом на 01.10.2010 року [7, с. 48-49], тис. грн.

№ з/п	Найменування банку	Загальні зобов'язання	Кошти юридичних осіб	Кошти юридичних осіб на вимогу	Кошти фізичних осіб	Кошти фізичних осіб на вимогу
1.	Приватбанк	92896148	18230501	9335053	49516224	9063395
2.	Укрексімбанк	51543205	13371576	9202527	11496276	1390380
3.	Ощадбанк	42890575	11452063	9228342	17031885	5641242
4.	Райффайзенбанк «Аваль»	49507950	4510828	3555130	18244857	8340388
5.	Укрсиббанк	40245694	5701415	3390517	12299935	4962658
6.	Укрсоцбанк	36880785	5192946	3381131	9535403	2564281
7.	ВТБ банк	28643690	4595780	2579030	4921461	866780
8.	Промінвестбанк	24059201	5606126	4133362	11376787	2638363
9.	Альфа-банк	24040530	4813673	2068369	4418592	598446
10.	ОТП банк	23158698	3424706	2989922	3771574	2158804

які склали відповідно 40,9% та 27,3%, та зменшення частки коштів інших банків і Національного банку України з 39,9% до 28,5% (табл. 6).

Зобов'язання Ощадбанку за 2009 рік зросли на 1149023 тис. грн. або на 2,7% і на 01.01.2011 року досягли 43540229 тис. грн. (див. табл. 6).

Серед них кошти банків знизилися на 6097252 тис. грн. або на 26,3% і на 01.01.2010 року склали 17067961 тис. грн.. Їх частка у пасивах знизилась з 39,9% до 28,5%. Кошти клієнтів за 2009 рік зросли на 8201195 тис. грн. або на 50,2%. Їх частка у пасивах зросла з 28,1% до 40,9%. Таким чином, довіра клієнтів як юридичних, так і фізичних осіб до Ощадбанку за 2009 рік зросла. Загалом процентні зобов'язання Ощадбанку склали 41591654 тис. грн., або 69,4% пасивів банку, у т. ч. кошти клієнтів як юридичних, так і фізичних осіб – 24523693 тис. грн. і зобов'язання перед іншими банками та Національним банком України – 17067961 тис. грн. (табл. 6). Крім того, з метою підвищення рівня капіталізації банку у 2007

році були залучені кошти на умовах субординованого боргу, їх залишок (без урахування нарахованих витрат) на 01.01.2010 року становив 824578 тис. грн. (див. табл. 6).

Власний капітал Ощадбанку за 2009 рік збільшився на 695587 тис. грн. або на 4,4% і становив 16386350 тис. грн. (див. табл. 6). Його частка в пасивах з початку 2009 року зросла на 0,3 в.п. і складала 27,3%. Найбільшу питому вагу в структурі власного капіталу займає статутний капітал – 86,7%. При цьому частка прибутку 2009 року зросла в 2,2 раза (з 1,9% до 4,2%) за рахунок збільшення його обсягу порівняно з 2008 роком у 2,3 раза [5, с. 10].

Фінансовий результат є одним з найбільш значущих показників діяльності банків в Україні (табл. 7).

За наведеними даними найбільший прибуток за станом на 01.10.2010 року отримав Приватбанк. Цей показник складає 993103 тис. грн. Ощадбанк отримав прибуток у розмірі 431303 тис. грн., що в 2,3 рази менше Приватбанку (див. табл. 7).

Таблиця 6. Динаміка і структура пасивів ВАТ «Ощадбанк» за 2008-2009 роки [5, с. 56] (на кінець періоду)

Показники	2008 рік		2009 рік		Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
1. Кошти банків	23165213	39,9	17067961	28,5	-6097252	-11,4
2. Кошти клієнтів	16322498	28,1	24523693	40,9	+8201195	+12,8
3. Боргові цінні папери, емітовані банком	501619	0,9	446177	0,8	-55442	-0,1
4. Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	9235	0	71	0	-9164	-
5. Відстрочені податкові зобов'язання	369266	0,6	410756	0,7	+41490	+0,1
6. Резерви за зобов'язаннями	6622	0	4123	0-	-2499	-
7. Інші фінансові зобов'язання	1184393	2,0	225934	0,4	-958459	-1,6
8. Інші зобов'язання	39084	0,1	36936	0	-2148	-0,1
9. Субординований борг	793276	1,4	824578	1,4	+31302	-
10. Усього зобов'язань	42391206	73,0	43540229	72,7	+1149023	-0,3
11. Статутний капітал	14211516	24,5	14211516	23,7	-	-0,8
12. Нерозподілений прибуток	306497	0,5	999621	1,6	+693124	+1,1
13. Резервні та інші фонди банку	1172750	2,0	1175213	2,0	+2463	-
14. Усього власного капіталу	15690763	27,0	16386350	27,3	+695587	+0,3
10. Усього пасивів	58081969	100,0	59926579	100,0	+1844610	0

Таблиця 7. Фінансові результати діяльності 10 найбільших банків України за станом на 01.10.2010 року [7, с. 60-61]

№ з/п	Найменування банку	Чистий прибуток/(збиток) банку, тис. грн.
1.	Приватбанк	993103
2.	Укрексімбанк	34753
3.	Ощадбанк	431303
4.	Райффайзенбанк «Аваль»	34930
5.	Укрсиббанк	-2056895
6.	Укрсоцбанк	23748
7.	ВТБ банк	-130558
8.	Промінвестбанк	-593099
9.	Альфа-банк	775
10.	ОТП банк	204877

Для порівняння протягом 2009-2010 років банківська система України характеризувалася зниженням ефективності діяльності. За 2009 рік збитки у банківській системі склали 38450 млн. грн., а за 2010 рік – 13027 млн. грн. [11].

За 2009 рік рівень рентабельності активів Ощадбанку становив 1,22% проти від'ємного значення цього показника у середньому по банках України. Так за

2009 рік рівень рентабельності активів банків України знизився до -4,38%, а за 2010 – до -1,44% [1].

У 2010 році тривала тенденція щодо підвищення простроченої заборгованості за кредитами банків України, яка станом на 01.01.2011 року становила 11,24% суми кредитів наданих [1].

Традиційно незначний рівень «поганих» боргів показують державні банки. За даними банківських

балансів на 1 червня 2009 року частка прострочених кредитів в «Ощадбанку» становила 1,4% (мінімальне значення серед найбільших банків), а «Укрексімбанку» – 2,9%.

На основі проведеного дослідження діяльності ВАТ «Ощадбанк» можна зробити наступні висновки.

Ощадбанк посів друге місце серед банків України за обсягом власного капіталу, за фінансовим результатом (прибутком), третє місце за обсягом загальних активів, за розміром кредитів та заборгованості клієнтів і четверте місце за обсягами залучення коштів. Цим Ощадбанк довів свою стійкість і здатність оперативної реагувати на зміни в економіці.

Ощадний банк зайняв свою нішу на ринку банківських послуг, суттєво зміцнивши свою конкурентоспроможність і позицію, що є наслідком розвинутої філійної мережі та використання сучасних технологій і конкурентоспроможних ставок, тарифів у роботі з клієнтами.

Напрямами стратегії розвитку Ощадбанку є:

- залучення на розрахунково-касове обслуговування державних підприємств і підприємств, які фінансуються за рахунок бюджету;
- заохочення кадрів до підвищення кваліфікації;
- покращення матеріально-технічної бази;
- запровадження нових банківських та інформаційних технологій, інновацій;
- банківському менеджменту Ощадного банку, як найбільшого державного банку, доцільно розробити механізми удосконалення управління філіями та ризиками та стати членом національної системи масових електронних платежів.

Список літератури

1. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/bank_supervision/dynamics.htm
2. Офіційний сайт ВАТ "Державний ощадний банк України" [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.oschadnybank.com/>
3. Пересадько Г. О. Інноваційний розвиток, стан і перспективи державного ощадного банку України [Електронний ресурс] / Г. О. Пересадько, О. В. Радченко // Збірник наукових праць ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ», 2010. - С. 216 - 219. - Режим доступу: http://lib.academy.sumy.ua/library/Zbirnik/1024_2010.pdf#page=216.
4. Програма розвитку Ощадбанку на 2006-2010 роки (основні положення) [Електронний ресурс], 2005. - 12 с. - Режим доступу: http://www.oschadnybank.com/i_upload/file/EFF0EE3F0E0E3E0F0EEE7E2E8F2EAF31154610146%282%29.pdf.
5. Річний звіт за 2009 рік Відкритого акціонерного товариства «Державний ощадний банк України» [Електронний ресурс]. - К., 2010. - 72 с. - Режим доступу: http://www.oschadnybank.com/i_upload/file/!!!26-07-go-sbor.pdf.
6. Срібна, К. А. Сучасні тенденції розвитку банків в Україні [Електронний ресурс] / К. А. Срібна, В. І. Срібний. - Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Nvfbj/2010_1/0110st11.pdf.
7. Структура активів, власного капіталу, зобов'язань та фінансові результати діяльності банків України за станом на 01.10.2010 року (у розрізі банків) [Текст] // Вісник Національного банку України, 2010. - №12. С. 42-65.
8. Ханас, Г. Проблеми та перспективи розвитку Ощадного банку України [Текст] / Г. Ханас, О. Другов // Регіональна економіка, 2006. - №1. - 104-109.

РЕЗЮМЕ

Чайковский Ярослав

«Analytical Estimation of Activity of JSC Oschadbank at the Market of Bank Services of Ukraine»

Рассмотрено становление и роль открытого акционерного общества «Державний ощадний банк України» (ОАО «Ощадбанк») среди украинских банков. Проанализировано деятельность и место Ощадбанка на рынке банковских услуг в сравнении с 10 наибольшими коммерческими банками Украины по состоянию на 01.10.2010 г. по объему общих активов, кредитов и задолженности клиентов, собственного капитала, привлечения средств, финансовому результату (прибыль). Исследовано результаты работы Сбербанка за 2009 год и определено направления стратегии его развития в условиях преодоления кризиса.

RESUME

Chaykovskiy Yaroslav

«Analytical Estimation of Activity of JSC Oschadbank at the Market of Bank Services of Ukraine»

Becoming and role of open corporation the «State saving bank of Ukraine» (JSC Oschadbank) among of the Ukrainian banks are considered. Activity and place of Oschadbank at the market of bank services by comparison to 10 by the most commercial banks of Ukraine on a 01.10.2010 is analysed on the volume of general assets, credits and debt of clients, property asset, bringing in of money, financial result (by an income). The results of job of Oschadbank performances during 2009 are researched and directions of strategy of its development in the conditions of overcoming of crisis are determined.

Стаття надійшла до редакції 04.04.2011 р.